

Antoine Arjakovsky: Religia i polityka – od totalitaryzmu do demokracji. Przypadek Ukrainy

Ukraińcy odrzucili imperialną wizję odziedziczoną po Bizancjum i wybrali zaproponowany przez Sobór Florencki model narodowej konstrukcji opartej na ekumenicznej koncepcji Kościoła. Ich największy filozof, Hryhory Skovoroda zaproponował potężną alternatywę dla bizantyjskiej symfonii – mówił prof. Antoine Arjakovsky w wykładzie wygłoszonym w ramach cyklu „JP II Lectures”, organizowanego przez Instytut Kultury św. Jana Pawła II na rzymskim Angelicum.

21 grudnia odbył się czwarty, ostatni w 2022 roku wykład z cyklu wykładów Janopawłowych na rzymskim *Angelicum*, który wygłosił prof. Antoine Arjakovsky, zatytułowany: „Religia i polityka, od totalitaryzmu do demokracji – przypadek Ukrainy”. W problematykę tematu wprowadził zgromadzonych na sali oraz przed ekranami komputerów słuchaczy o. Cezary Binkiewicz OP, dyrektor Instytutu Kultury Św. Jana Pawła II w Rzymie na Angelicum.

JP2 Lectures // Prof. Antoine Arjakovsky: Religion and Politi...

Prof. Antoine Arjakovsky w swoim wystąpieniu analizował z teologicznej i politycznej perspektywy Ukrainę jako przykład przejścia od systemu totalitarnego do systemu demokratycznego. Swoje rozważania rozpoczął od analizy encykliki *Centessimus annus*, podkreślając ekumeniczną metafizykę papieża Jana Pawła II, która miała na celu właśnie sprzyjanie przejściu od totalitaryzmu, ale także od relatywizmu do autentycznego systemu demokratycznego. Następnie, pokazał, jak Ukraina, która przyjęła

papieża Jana Pawła II w 2001 roku, zdołała ustanowić reżim demokratyczny, podczas gdy w tym samym czasie Rosja, która odmówiła jakiegokolwiek wizyty papieża w Rosji, przeciwnie, wycofała się do systemu neototalitarnego. W zakończeniu Arjakovsky powrócił do encykliki *Centesimus annus*, zgodnie z którą tylko metafizyka ekumeniczna umożliwia odnalezienie autentycznie demokratycznego porządku i znalezienie możliwych sposobów budowania pokoju. Prelegent dowodzi jej aktualność również współcześnie.

Ukraina, która przyjęła papieża Jana Pawła II w 2001 roku, zdołała ustanowić reżim demokratyczny, podczas gdy w tym samym czasie Rosja, która odmówiła jakiegokolwiek wizyty papieża w Rosji, przeciwnie, wycofała się do systemu neototalitarnego

Arjakovsky przedstawił trzy kluczowe wątki prezentowane w encyklice. Po pierwsze, Kościół posiada doktrynę społeczną zdolną sprostać wyzwaniu kryzysu ideologii. Zauważył, że jej wizjonerski charakter polega na

tym, że nie dała się zwieść złudzeniu końca historii ani fałszywej koncepcji konfliktu cywilizacji. Bardzo wcześnie pokazała granice socjalizmu i komunizmu, odsłaniając jednocześnie zagrożenia liberalizmu. Przedstawia myślenie o Kościele jako rzeczywistości bosko-ludzkiej powołanej do przemiany ciała politycznego i społecznego, a nie do oderwania się od spraw świata. Drugim, fundamentalnym zagadnieniem encykliki jest oparcie doktryny na metafizyce ekumenicznej. - Encyklika zalecała decydującym politycznym, zarówno na Wschodzie, jak i na Zachodzie, metafizyczne

podejście do życia politycznego i gospodarczego. Jan Paweł II uważał bowiem, że relatywizm i sceptycyzm podkopują życie polityczne na Zachodzie w co najmniej takim samym stopniu, jak woluntaryzm i modernizm na Wschodzie - mówił Arjakovsky.

W następnym kroku zwrócił uwagę na praktyczne konsekwencje owej ekumenicznej metafizyki. Przywołał słowa Jana Pawła II, zgodnie z którymi: *Lepiej jest, aby każda władza była zrównoważona przez inne władze i przez inne umiejętności, które utrzymują ją w sprawiedliwych granicach. Taka jest zasada „państwa prawa”, w którym suwerenność należy do prawa, a nie do arbitralnej woli ludzi.*

W dalszej części wystąpienia Arjakovsky przeanalizował ukraińską drogę do demokracji, opartą na ekumenicznej metafizyce. Przeciwstawił ją procesom totalitarnym w Rosji. Oprócz czynników eklezjalnych wyróżnił także główne rozbieżności między Rosją a Ukrainą, które wyjaśniają, dlaczego rząd rosyjski poczuł się zagrożony sukcesem ukraińskiej demokracji i dokonał wyboru, aby wypowiedzieć wojnę Ukrainie w 2014 roku, a ostatecznie w 2022 roku całemu demokratycznemu światu, między innymi: lukę historiograficzną, lukę polityczną w odniesieniu do rządów prawa, czy lukę w wizji tego, co oznacza suwerenność w ujęciu stosunków międzynarodowych.

Arjakovsky podkreślał, że Ukraińcy odrzucili imperialną wizję odziedziczoną po Bizancjum i wybrali zaproponowany przez Sobór Florencki model narodowej konstrukcji opartej na ekumenicznej koncepcji Kościoła. Odwrotnie było po stronie rosyjskiej. Tam państwo musiało ucieleśniać moc Boga Wszechmogącego. Wciąż powracającą tezą wykładu było również to, że konflikt rosyjsko-ukraiński jest w

Arjakovsky przeanalizował ukraińską drogę do demokracji, opartą na ekumenicznej metafizyce. Przeciwstawił ją procesom totalitarnym w Rosji

rzeczywistości
konfliktem
teologiczno-
politycznym, który
przekracza jego ramy
i w rzeczywistości
dotyczy całego tzw.
świata zachodniego
przeciwko
neoimperialnym i

rewizjonistycznym potęgom.

Arjakovsky postulował w swoim wystąpieniu pogłębianie dialogu i zbliżanie ku wspólnemu dziedzictwu Ukraińskiej Cerkwi Prawosławnej i Ukraińskiej Cerkwi Greckokatolickiej. Dowodził, że stanowiłoby to prawdziwe źródło odnowy dla całego Kościoła, także dla Patriarchatu Konstantynopola.

W podsumowaniu Arjakovsky podkreślił, że obecnie niezwykle ważna jest praca nad autentycznie ekumeniczną doktryną społeczną, która integruje to, co najlepsze w katolickiej doktrynie społecznej, ale także to, co najlepsze w tradycji protestanckiej i prawosławnej. Sam podejmuje ten temat w pracy naukowej. W ramach seminarium prowadzonego w Collège des Bernardins analizuje, w jaki sposób ta nowa ekumeniczna nauka moralna i polityczna może przyczynić się do pomocy Ukrainie w realizacji planu sprawiedliwego pokoju a także może wesprzeć rosyjską opozycję demokratyczną.

Fot. Stefano Dal Pozzolo

*

Comiesięczne otwarte wykłady Janopawłowe wygłaszane przez uczonych z całego świata są organizowane przez Instytut Kultury św. Jana Pawła II na wydziale Filozofii na Papieskim Uniwersytecie św. Tomasza z Akwinu – Angelicum w Rzymie, Rzymskiej Alma Mater Karola Wojtyły.

W ramach tegorocznego cyklu swoje wykłady wygłosili: Joseph Weiler, Vittorio Possenti, Mirosława Grabowska, Antoine Arjakovsky, Sr. Helen Alford O.P., Dariusz Karłowicz, Fr. Raymond De Souza, R. R. Reno, Fr. Thierry-Dominique Humbrecht O.P., Fr. Franciszek Longchamps de Brier.

*

Instytut Kultury św. Jana Pawła II jest interdyscyplinarną instytucją naukowo-dydaktyczną powołaną na Wydziale Filozofii Papieskiego Uniwersytetu św. Tomasza z Akwinu (Angelicum) w Rzymie w stulecie urodzin Jana Pawła II. Misją Instytutu jest refleksja nad najważniejszymi problemami współczesnego Kościoła i świata inspirowana życiem i myślą św. Jana Pawła II. Celem Instytutu jest więc nie tylko badanie dorobku Wielkiego Papieża, ale również myślenie wraz z nim o najważniejszych sprawach kultury duchowej, a więc np. solidarności, miłosierdziu, sztuce chrześcijańskiej, miejscu Kościoła we współczesnym świecie czy kryzysie duchowym Europy.

Fundacja Świętego Mikołaja jest współorganizatorem Instytutu Kultury Św. Jana Pawła II – instytucji finansowanej ze środków prywatnych darczyńców z Polski. Zapraszamy serdecznie do ich grona! >> <https://teologiapolityczna.pl/jp2>

***

Informacje o wykładowcach cyklu „JP2 Lectures”:

I semestr:

► 19 października 2022 — *Europa niechrześcijańska – czy jest możliwa?*

Joseph Weiler – profesor w New York University School of Law oraz Senior Fellow w Center for European Studies na Harvardzie. Wcześniej pełnił funkcję przewodniczącego Europejskiego Instytutu Uniwersyteckiego we Florencji. Prof. Weiler jest współredaktorem naczelnym czasopism prawniczych *European Journal of International Law (EJIL)* oraz *International Journal of Constitutional Law (ICON)*. Otrzymał tytuł doktora honoris causa The Catholic University of America. Jedną z jego znaczących książek jest *Un'Europa Cristiana: Un saggio esplorativo*, która została przetłumaczona na osiem języków.

► 16 listopada 2022 — *Prawda, którą jesteśmy dłużni człowiekowi, jest, przede wszystkim, prawdą o człowieku*

Vittorio Possenti – ur. 1938 - włoski filozof, profesor w Katedrze Filozofii Polityki na Uniwersytecie w Wenecji. Zajmuje się filozofią moralną i metafizyką. Członek Narodowego Komitetu Bioetyki,

Papieskiej Akademii Nauk Społecznych i Papieskiej Akademii św. Tomasza z Akwinu. Tuż przed konklawe w 1978 roku Possenti sformułował 30 pytań dotyczących nauki społecznej Kościoła, skierowanych do kardynała Karola Wojtyły. Pisemne odpowiedzi udzielone przez przyszłego papieża zostały zamknięte w archiwach na ponad dwadzieścia lat. W 2007 roku ukazał się naukowy zapis tego wywiadu, zatytułowany *Revolution of the Spirit*.

► 30 listopada 2022 — *Sekularyzacja w Europie: teoria i rzeczywistość*
Mirosława Grabowska – socjolog i profesor Uniwersytetu Warszawskiego, od 2008 dyrektor Centrum Badania Opinii Społecznej, największej instytucji badającej opinię publiczną w Polsce. Specjalizuje się w socjologii politycznej, socjologii religii i teorii sekularyzacji. Była profesorem wizytującym na Stanford University, Institute for Advanced Study w Princeton, University of Wisconsin oraz Johannes Gutenberg-Universität Mainz w Niemczech. W 1982-1989 pracowała w redakcji kwartalnika „Krytyka”. Za działalność opozycyjną była aresztowana od 12 czerwca do 21 września 1985 roku. W 2005 r. otrzymała "Nagrodę im. ks. Józefa Tischnera" za książkę "Podział postkomunistyczny". Społeczne podstawy polityki w Polsce po 1989 roku. Autorka książki *God And The Polish Affair. Beyond the Boundaries of Secularization Theory* (2018).

► 7 grudnia 2022 — *Wykład specjalny George'a Weigela*
George Weigel – urodzony w 1951 roku w Baltimore, filozof i teolog katolicki, autor kilkunastu książek, z których większość przetłumaczono i wydano również w Polsce – m.in. dwutomową biografię Jana Pawła II pt. Świadek nadziei oraz Kres i początek. Prowadzi Katedrę Studiów Katolickich Williama E. Simona w

Ethics and Public Policy Center w Waszyngtonie. Odznaczony papieskim Krzyżem Pro Ecclesia et Pontifice oraz polskim Złotym Medalem „Zasłużony Kulturze Gloria Artis”.

► 21 grudnia 2022 — *Religia i polityka – od totalitaryzmu do demokracji. Przypadek Ukrainy*

Antoine Arjakovsky – dyrektor ds. badań w Collège des Bernardins w Paryżu, przewodniczący Association des Philosophes Chrétiens (Stowarzyszenia Filozofów Chrześcijańskich). Założyciel i dyrektor Instytutu Studiów Ekumenicznych we Lwowie. Dyrektor Semaines Sociales de France (Francuskie Tygodnie Społeczne), wiceprezes Artisans de Paix (Rzemieślnicy Pokoju) oraz członek zarządu Platformy Europejskiej Pamięci i Sumienia.

► 18 stycznia 2023 — *Braterstwo powszechne a rozwiązanie konfliktu w Europie: czy Środkowa i Wschodnia Europa mają szczególną rolę do odegrania?*

S. Helen Alford – członek Zgromadzenia św. Katarzyny ze Sieny w KwaZulu Natal. Dziekan Wydziału Nauk Społecznych Uniwersytetu Papieskiego św. Tomasza z Akwinu. Od 2004 do 2017 Dyrektor programu magisterskiego „Zarządzanie i społeczna odpowiedzialność biznesu”, prowadzonego wspólnie przez Wydział Nauk Społecznych PUST i Wydział Ekonomii LUMSA w Rzymie. Konsultor Papieskiej Rady ds. Sprawiedliwości i Pokoju; członek zwyczajny Papieskiej Akademii Nauk Społecznych. Autorka licznych publikacji z zakresu technologii humanistycznej, katolickiej myśli społecznej, biznesu oraz jego społecznej odpowiedzialności.

II semestr:

► 15 lutego 2023 — Chrześcijańskie pojęcie ekonomii

Ks. prof. Raymond de Souza — proboszcz parafii Świętego Serca Maryi w Ontario, kapelan w Newman House Catholic Chaplaincy na Queen's University w Kingston. Kapelan drużyny piłkarskiej Queen's University. Wykłada na Queen's University na Wydziale Ekonomii. Uzyskał tytuł magistra administracji publicznej na Queen's University oraz magistra filozofii na Cambridge. Przygotowanie teologiczne uzyskał w St. Philip's Seminary w Toronto, Papieskim Kolegium Północnoamerykańskim oraz Papieskim Uniwersytecie Świętego Krzyża w Rzymie. Na Jubileuszowy Rok Miłosierdzia (2016) mianowany przez papieża Franciszka Misjonarzem Miłosierdzia. Nominacja ta została przedłużona na czas nieokreślony w 2017 roku.

► 1 marca 2023 — *Reset czy rewolucja? Współczesne problemy politycznej stabilności i kilka starożytnych rozwiązań*

Dariusz Karłowicz — filozof, wykładowca, publicysta, wydawca książek. Dyrektor programowy Instytutu Kultury św. Jana Pawła II. Współzałożyciel i redaktor naczelny rocznika filozoficznego *Teologia Polityczna*. Prezes Fundacji Świętego Mikołaja - współorganizatora Instytutu. Współautor cotygodniowego programu telewizyjnego *Trzeci Punkt Widzenia* (TVP Kultura). Autor książek m.in. *Arcyparadoks śmierci, Sokrates i inni święci, Polska jako Jason Bourne*.

► 15 marca 2023 — *Chrześcijanie w obliczu polaryzacji politycznej*

Rusty Reno — od 1978 r. uczęszczał do Haverford College, uzyskując w 1983 r. tytuł licencjata. W 1984 roku rozpoczął studia magisterskie na Uniwersytecie Yale na Wydziale Studiów Religijnych, a w 1990 roku uzyskał stopień doktora w dziedzinie etyki religijnej. Do 2010 wykładowca na Creighton University, redaktor „First Things”.

Autor m.in: Return of the Strong Gods: Nationalism, Populism and the Future of the West, Resurrecting the Idea of a Christian Society, Sanctified Vision: An Introduction to Early Christian Interpretation of the Bible.

► 21 kwietnia 2023

Ks. prof. Thierry-Dominique Humbrecht OP – tytuł doktora filozofii uzyskał na Sorbonie. Rozprawę uhonorowano nagrodą Demolombe. W latach 1993-2008 dyrektor studiów filozoficznych dla studentów dominikańskich w dominikańskiej prowincji w Tuluzie. Wykłada filozofię i teologię między innymi w: Institut catholique de Paris, Institut catholique de Toulouse (profesor, 2017), Studium des Dominicains (Bordeaux), Institut Saint-Thomas-d'Aquin (ISTA, Tuluza), École professorale de Paris.

► 18 maja 2023

Ks. prof. Franciszek Longchamps de Berier – ksiądz katolicki, profesor prawa, magister prawa (LL.M) Uniwersytetu Georgetown (1992), kierownik Katedry Prawa Rzymskiego na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Jagiellońskiego, wykładowca na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Warszawskiego, wybrany na czwartą kadencję do Komitetu Nauk Prawnych Polskiej Akademii Nauk, członek Zespołu Ekspertów ds. Bioetyki Konferencji Episkopatu Polski. Reprezentuje Konferencję Episkopatu Polski w Komisji Prawnej Konferencji.

*

KLIKNIJ i dołącz do grona fundatorów Instytutu Kultury Św. Jana Pawła II w Rzymie

Myśląc z Janem Pawłem II. Relacja z inauguracji Instytutu Kultury św. Jana Pawła II w Rzymie

List Papieża Franciszka na inaugurację Instytutu Kultury św. Jana Pawła II w Rzymie

Myśl Jana Pawła II jest zbyt ważna, by zamknąć ją w muzeum.
Przemówienie Dariusza Karłowicza na inauguracji Instytutu Kultury św. Jana Pawła II

Otwieramy „akademicki pomnik” dla św. Jana Pawła II. Rozmowa z rektorem Angelicum o. Michałem Paluchem OP

Kard. Stanisław Ryłko: Instytut Kultury to bijące serce Uniwersytetu

O. Serge-Thomas Bonino OP: W duchu żywego tomizmu

Dariusz Karłowicz zaprasza do wspólnego budowania Instytutu Kultury Św. Jana Pawła II

Start JP2 Studies, wykład Lorda Alderdice'a i wystawa fotografii Adama Bujaka